

Izabela Kępka

Gdańsk, Uniwersytet Gdański

Rola sacrum w języku piosenek polskich kibiców piłki nożnej¹⁾

Słowa kluczowe: aksjologia, język religijny, piosenki kibiców.

Przedmiotem artykułu jest ukazanie roli sacrum w tekstach szczególnych, jakimi są piosenki polskich kibiców piłki nożnej. Ich specyfika wiąże się z silnym nacechowaniem emocjonalnym, które niestety nierzadko prowadzi do wybuchu agresji podczas meczu lub poza stadionem. Najważniejszą rolę w przedstawieniu własnej drużyny i drużyny przeciwnika odgrywają elementy języka służące wartościowaniu²⁾. To one pozwalają wydobyć obraz potęgi ukochanego klubu i słabości przeciwnika (lub wroga).

Piłka nożna to dla Polaków bez wątpienia sport narodowy. Jednak dla prawdziwego kibica nie mecze drużyny narodowej są najważniejsze. Najistotniejsze są mecze ukochanego lokalnego klubu piłkarskiego, któremu kibic jest wierny przez całe swoje życie (zob. Kępka 2012, 2013). To swojej drużynie kibicuje w rozgrywkach ligowych, uczestnicząc nie tylko w meczach na własnym stadionie, ale także jeżdżąc za drużyną po całej Polsce. Kibicowanie wiąże się z noszeniem barw klubu (szalików, strojów klubowych, czapeczek), skandowaniem w czasie meczów okrzyków zagrzewających drużynę do gry czy wreszcie śpiewaniem piosenek (zwanych też przyśpiewkami).

Piosenki kibiców nie tylko zachęcają drużynę do walki, mają także zdeprecjonować wartość przeciwnika, ukazując go jako słabeusza, a także wroga, którego należy zniszczyć.

Własna drużyna jest dla kibica największą wartością³⁾. Bywa ważniejsza od dziewczyny, żony, rodziny:

- (1) Szkoła, praca, dziewczyna, rodzina
wszystko to nie obchodzi dziś mnie⁴⁾
kiedy gra ukochana drużyna,
której dawno oddałem serce swe. (LW)⁵⁾

1) Materiał został wyekscerpowany ze śpiewników kibiców ekstraklasy i I ligi piłki nożnej. Szczegółowe adresy podaję w bibliografii.

2) Wartościowanie to 'uznawanie czegoś za (w jakimś stopniu i pod jakimś względem) dobre lub złe' (Puzynina 2003: 27; zob. także Puzynina 1991: 130; Laskowska 1992: 19).

3) Definicję wartości podaję za Jadwigą Puzyniną (1991: 130): X jest wartością = 'X jest tym, co ludzie w ogóle, grupa ludzka, nadawca odczuwa(ją) jako dobre i/lub uznaje(ją) za dobre'.

4) W cytatach zachowano oryginalną pisownię i interpunkcję.

5) W nawiasie po cytacie podaję skrót nazwy klubu, z którego przyśpiewka się wywodzi. Skróty rozwiązuję na końcu artykułu.

Wartości stereotypowo uznawane za najważniejsze (*rodzina, dziewczyna, szkoła, praca*) nie tylko przestają być najistotniejsze, ale stają się zupełnie nieważne (*wszystko to nie obchodzi dziś mnie*) w konfrontacji z *ukochaną drużyną*.

Taka zmiana hierarchii wartości, bardzo częsta w piosenkach kibiców, powoduje silny emocjonalizm tych tekstów. Wyrażanie emocji odbywa się na wiele, czasem skrajnie różnych, sposobów. W warstwie językowej pomaga temu m.in. stosowanie wulgaryzmów, a także sięganie do sfery sacrum, korzystanie z elementów z zasady przypisywanych językowi religijnemu (por. Bajerowa 1988). Ten drugi zabieg wiąże się niewątpliwie z jednej strony z kwestią laicyzacji obyczajów, z faktem, że wprowadzanie elementów sacrum do sfery nietranscendentnej nie jest już uznawane za świętokradztwo (por. Puzynina 2005: 341–343). Z drugiej strony używanie języka religijnego służy niekiedy celom tradycyjnym, np. modlitwie.

Analizując rolę sacrum w przyśpiewkach kibiców, należy odwołać się do metodologii aksjologii językowej⁶). Taka lingwistyczna analiza ma pokazać zjawiska językowe, które wpływają na ukazywanie świata wartości zawartego w piosenkach kibiców i skonfrontowanie go z pojmowaniem tych wartości przez odbiorców tekstów⁷) (zob. Puzynina 1992: 111–145).

Dla kibiców wartością podstawową jest niewątpliwie własna drużyna (klub), która często urasta do rangi bóstwa:

- (2) Bo ten klub, to my,
w Górnik Zabrze wierzymy!
Bo ten klub, to my,
religia warta krwi! (GZ)

Nadawcy (kibice) utożsamiają się z klubem, jednocześnie wyznając wiarę w niego. Dochodzi tu do interesującego zabiegu, w którym podmiot mówiący przedstawia się jednocześnie w dwóch perspektywach: z jednej strony jedności z klubem, z drugiej — osoby wierzącej w klub — bóstwo. Wykrzyknienie: *w Górnik Zabrze wierzymy!* jest typowym aktem wyznania wiary, kończące przyśpiewkę emocjonalne sformułowanie *religia warta krwi* nie tylko podnosi związek z klubem (drużyną) do sfery sacrum, ale pokazuje, jaką siłę ma ten związek, za który warto przelać krew.

Utożsamienie klubu (drużyny) z Bogiem jest zabiegiem częstym w przyśpiewkach kibiców piłki nożnej:

- (3) Dla nas ten klub!
Jest niczym Bóg!
Kochamy Go!
Hej Stomil go! (SO)
- (4) Wierzę w drużynę swą
Dla mnie zwycięża On,

⁶) Korzystam zwłaszcza z propozycji metodologicznych Jadwigi Puzyniny (1991, 1992, 2003, 2005) oraz Elżbiety Laskowskiej (1992). Ważną pozycją dotyczącą sposobów badań aksjologicznych jest *Język a Kultura*, t. 3, zob. Puzynina, Anusiewicz (red.) 1991.

⁷) W tym wypadku możemy mówić o dwóch typach odbiorców; pierwszym są kibice, drugim — odbiorcy postronni, dla których piosenki stadionowe nie stanowią części swego rytuału i nie wywołują szczególnych emocji związanych z kultem drużyny.

Najlepszy w Polsce jest,
Śląsk WuuKaaeeS! (ŚW)

Zastosowane w pierwszym przykładzie porównanie *klub niczym Bóg* powoduje hiperbolizację, uwznioślenie elementu rzeczywistości nietranscendentnej (klubu) przez zrównanie go z największą wartością sacrum, Bogiem. W kolejnej przyśpiewce uwznioślenie drużyny dokonuje się przez zastosowanie wyznania wiary. Ten zabieg przejęty z językowego rytuału religijnego powoduje hiperbolizację drużyny, przeniesienie jej do sfery najwyższych wartości.

Wiara w drużynę jest motywem częstym w kibicowskich piosenkach śpiewanych na stadionach:

- (5) Ooooo nasza wiara, niezachwiana, ZAWISZO nasz,
Niejedni Cię zdradzili i już dawno nie ma ich,
A my będziemy z Tobą do ostatnich życia chwil. (ZB)
- (6) Kibice wierzą, w swoją drużynę
Bo tylko Piast, Tylko Piast, Tylko Piast, Piast, Piast!!!
I przyjdą lata, że Piast zasłynie
Gliwice wierzą tylko w Piast!!! (PG)

W tych fragmentach elementem wyróżniającym własną drużynę jest również wiara w nią (*nasza wiara niezachwiana; Gliwice wierzą tylko w Piast!!!*), tym razem jednak wydaje się, że wiara wiąże się także z nadzieją na zwycięstwo (*i przyjdą lata, że Piast zasłynie*). Ten drugi aspekt wiary (ufności, nadziei) paradoksalnie nie wywyższa drużyny, pokazuje natomiast jej słabość, którą dopiero niezachwiana wiara może przemienić w siłę.

Elementem uwznioślającym drużynę jest także stosowanie określeń wywodzących się ze sfery sacrum. Najczęściej używa się przymiotnika *święty*, podkreślającego szczególną wartość, jaką jest dla nadawców ich klub:

- (7) To nasz, To nasz, Święty Klub
To WKS jest
Wojskowy, wojskowy
A my, a my
My wierzymy tylko w WKS wojskowy, wojskowy. (ZB)
- (8) To Nasz, to Nasz
Święty Klub
Nasz MZKS
MZKS
To Nasz, to Nasz
Święty Klub
Nasz MZKS
MZKS
My jesteśmy z Tobą! (AG)

Sakralizacja klubu dokonana za pomocą przymiotnika *święty* wyjaśnia niejako przyczynę wierności kibiców. *My wierzymy tylko w WKS* to swoiste credo. Wiąże się ono właśnie z poczuciem wyjątkowości ukochanego klubu. To *świętość* sprawia także wierne trwanie przy drużynie, wyrażone deklaratywnym: *my jesteśmy z Tobą*.

Innym elementem waloryzującym klub jest ukazanie go jako najwyższej wartości w życiu nadawcy. Taka wartość zajmuje najważniejsze miejsce — znajduje się w sercu kibica (kibiców):

- (9) On w moim sercu jest, z nim aż po życia kres,
Bo to jest święty Klub i to jest miłość ma
Bydgoski ZAWISZA. (ZB)

Serce wiąże się z miłością. W funkcji lokalizacyjnej uznawane jest natomiast za ‘centrum, ośrodek czegoś’ (NSPP: 909).

Podobną waloryzację mają też związki wyrazowe występujące w następnych przykładach:

- (10) Oddałem serce za drużynę,
Oddałem za nią duszę swą.
I wierzę, że kiedyś zasłynie,
Mój święty klub — WKS Śląsk!
To my, kibice Śląska,
Zna nas cała Polska.
Za Śląsk, za WKS,
pójdziemy aż po życia kres! (ŚW)

- (11) Nasz święty klub MZKS
Będziemy przy nim, aż po życia kres...
Więc właśnie tam, gdzie Arka gra...
Dopingujemy wciąż śpiewając. (AG)

Oddać za kogoś serce i duszę to ‘oddać się bez reszty’, *być z kimś po życia kres* ‘być do śmierci’, połączone dodatkowo z formami sakralizującymi drużynę (*święty klub*), pokazują, co jest największą miłością, największą wartością dla kibica.

Innym wywodzącym się także ze sfery sacrum określeniem jest przymiotnik *boski*:

- (12) Z tysięcy klubów, ja wybrałem ten,
Ten boski Krakowski nasz TS. (WK)

Dziś przymiotnik *boski*, obok znaczenia pierwotnego, sakralnego, ma znaczenie potoczne ‘cudowny, wspaniały, niezwykły’ (NSPP: 68).

Znakiem klubu piłkarskiego, jak już wspomniałam, są jego barwy i symbole. Nie dziwi zatem fakt, że w niektórych przyśpiewkach także one podlegają sakralizacji:

- (13) Czarna eLka w kółeczku się mieni, to jest Legii święty znak. (LW)
- (14) Święty znak nosisz na sercu.
Więc ucałuj dzisiaj go!
Pomódł się za swą drużynę.
Czarna eLka jest z Tobą! (LW)

- (15) na sobie masz święte barwy
na sercu Zawiszy herb
pamiętaj o tym piłkarzu
wychodząc na każdy mecz (ZB)

Użyty w tych przykładach przymiotnik *święty* wskazuje na wagę znaku w oczach kibiców. *Święty znak* drużyny powoduje także jej sakralizację.

W przykładach (14) i (15) wysoką ocenę określeń *święty znak* i *święte barwy* potęguje fakt umieszczenia ich na sercu, czyli najważniejszym dla człowieka (tu: piłkarza) miejscu. *Święte barwy, święty znak na sercu* to duma i wyzwanie zarówno dla zawodnika, jak i kibica.

Istotną rolę w wartościowaniu drużyn odgrywają leksyka i stałe związki wyrazowe związane z rytuałem religijnym, wprowadzane do piosenek wykonywanych na stadionach piłkarskich.

Pierwszą grupę stanowią teksty wykorzystujące okrzyk *Alleluja*. Jest to wyraz o proweniencji biblijnej, aklamacja liturgiczna, nawołująca do wychwalania Boga ('wychwalajcie Jahwe') (Grabner-Haider (red.) 1995):

- (16) AlleAllelujaAlleluja WKS
AlleAllelujaAlleluja WKS (ZB)
- (17) Alleluja, alleluja, alleluja B.K.S.!!! (LG)

W obu przykładach *Alleluja* ma nadal charakter okrzyku, jednak element sacrum — choć obecny⁸⁾ — został tu zepchnięty na dalszy plan. *Alleluja* stało się w tych tekstach swoistym okrzykiem bojowym zagrzewającym piłkarzy do gry o zwycięstwo. Stosowanie go w przyśpiewkach piłkarskich (także w innych tekstach zachęcających do walki) nawiązuje do bardzo znanego Hymnu bojowego Republiki⁹⁾, amerykańskiej pieśni patriotycznej autorstwa Julii Ward Howe, XIX-wiecznej poetki, abolicjonistki i działaczki społecznej.

Podobny charakter ma okrzyk występujący w następnym fragmencie:

- (18) w górę serca zwycięży wks
zwycięży wks,
w górę serca zwycięży wks
zwycięży wks,
w górę... (ZB)

W górę serca jest zawołaniem liturgicznym zawartym w modlitwie poprzedzającej najważniejszy moment mszy św. — podniesienie. W przyśpiewce jego sakralny charakter przeplata się z nawoływaniem do odrzucenia wszelkiego zwątpienia w zwycięstwo ukochanej drużyny. Zatem i to wezwanie staje się okrzykiem bojowym w świętym dla kibiców rytuale, jakim jest mecz.

O traktowaniu meczu jako rytuału religijnego mającego dla kibiców znaczenie takie, jakie dla katolików ma msza, świadczą jeszcze dobitniej słowa:

- (19) GieKS to życie, stadion świątynia,
Nic nie zastąpi naszego młyna,
Szale są w górze, race się palą,
Wszyscy kibice głośno śpiewają,
Giekaes, Giekaes. (GKS)

⁸⁾ O czym świadczą wcześniejsze rozważania ukazujące drużynę/klub jako bóstwo.

⁹⁾ Więcej o odwołaniach do tej pieśni w dalszej części artykułu.

Zastosowanie formy quasi-definicji (Pawłowski 1986: 152): *GieKS to życie, stadion świątynia* powoduje nadanie kibicowaniu szczególnie wysokiej oceny dodatniej. Stadion jest przyrównany do miejsca kultu religijnego, kibice do wiernych, ich rytuały do mszy (*szale są w górze, race się palą, wszyscy kibice głośno śpiewają*), a bóstwem, na którego cześć rytuał się odbywa, jest oczywiście własna drużyna.

- (20) Ziemia Święta na Kałuży
Tu Cracovio. Zawsze będziesz miała
Wiernych kibiców którzy Kochają Cię
Z Tobą będą po życia kres. (Cr)

W tym przykładzie stadion Cracovii nazwany został określeniem *Ziemia Święta*, mającym w Biblii szczególnie wysoką wartość jako miejsce ofiarowane narodowi wybranemu przez Boga. Wykorzystanie leksyki sakralnej uzasadnia niejako występującą dalej deklarację nadawcy dożgonnej miłości i wierności drużynie.

Innym leksemem przejętym z języka religijnego jest *chwała*, wiążąca się z czcią oddawaną Najwyższemu, z majestatem Boga:

- (21) Nadejdzie taki czas, nadejdzie chwały blask
Gdy Polska dowie się, że ekstraklasę ma
Bydgoski ZAWISZA. (ZB)
- (22) Siedzibę dał mu Kraka gród,
A w herbie gwiazdę białą.
Niech chwała Twoja wiecznie trwa,
Niech świeci gwiazda twa. (WK)

Religijna metafora *nadejdzie chwały blask* eksponuje przyszłą wartość i wielkość drużyny, która dopiero wejdzie do ekstraklasie (*nadejdzie taki czas*). Blask symbolizuje zatem grupę najlepszych klubów, tych, które grają w ekstraklasie. Konotacja dodatnia tego określenia wiąże się znowu ze sferą sacrum, którą można znaleźć zarówno w modlitwach liturgicznych (*w blasku Twojej chwały* pojawia się dość często w tekstach znanych z liturgii), jak i w Biblii, gdy Jezus mówi o sobie: «Ja jestem światłością świata» (J 8, 12)¹⁰.

Zadaniem leksyki pochodzącej ze sfery sacrum w piosenkach kibiców jest nie tylko ukazanie wielkiej wartości własnego klubu, drużyny. Znacznie ważniejszą rolę elementy języka religijnego odgrywają w ukazaniu kategorii wroga (zob. Kęпка 2012: 456–460)¹¹. Ich

¹⁰) Cytaty z Biblii za: Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych. Opracował zespół biblistów polskich z inicjatywy benedyktynów tyńskich, wyd. 5, Pallottinum, Poznań 2008.

¹¹) Kibice klubów piłkarskich żyją z fanami jednych drużyn w przyjaźni, z fanami drugich w nienawiści. Kibice zaprzyjaźnionych drużyn odwiedzają się, dopingują się wzajemnie. W czasie meczów śpiewają piosenki, w których pozdrawiają zaprzyjaźnione kluby, noszą barwy swoich przyjaciół. Mówią, że mają ze sobą *zgodę*. Nieprzyjaźń kibiców zaś nazywana jest *kosą*. Kibice klubów mających ze sobą *kosę* podkreślają wzajemną nienawiść na różne sposoby — za pomocą przyśpiewek, spektakularnie niszcząc symbole wroga czy wreszcie organizując brutalne bójkę między sobą, które bardzo często kończą się tragicznie.

zadaniem jest wzbudzenie negatywnych odczuć wobec przeciwnika i agresywnych zachowań kibiców¹²⁾:

- (23) Płoną perony, płynie krew,
To szlak Wiślackiej wiary,
Rzucamy wokół śmierci zew,
Łopoczą nam sztandary.
Niech chwała Twoja wiecznie trwa,
Niech żyje armia twa, niech żyje armia twa. (WK)

Celem apokaliptycznych hiperboli, nawiązujących również do obrazu pola walki: *płoną perony, płynie krew*, jest ocena kibiców ukochanego klubu. Połączenie tych form z wyrażeniem *wiślacka wiara* ukazującym jedność kibiców podkreśla wysoką ocenę klubu, podobnie jak występująca w kolejnym wersie metafora *rzucamy wokół śmierci zew*. Dochodzi tu do całkowitego przewartościowania pojęć stereotypowo uznawanych za zło. Należą do nich agresja, przemoc i morderstwo. Jedność *wiślackiej wiary*, jej miłość do klubu usprawiedliwiają takie zachowanie¹³⁾. Dalszy ciąg nawiązuje do obrazów z pola walki lub rytuałów religijnych. Fraza *łopoczą nam sztandary* może się kojarzyć z dawnym polem bitwy, ale także z religijną procesją, natomiast słowa *niech chwała Twoja wiecznie trwa* stanowią być może parafrazę wersetu psalmu («Niech chwała Pana trwa na wieki», Ps 104, 31). W piosence bóstwem jest oczywiście klub, którego wyznawcy (walcząca, brutalna *armia*) swoją bezwzględnością i okrucieństwem pokazują jego siłę.

Innym zabiegiem językowym podkreślającym skrajnie negatywne wartościowanie wroga jest łączenie w piosenkach leksyki religijnej z wulgaryzmami:

- (24) Choć niewiele Nas tu jest, Alleluuja
My za Piastem fest a fest, Alleluuja
Górnik Zabrze ku(...)wą jest, Alleluuja
Zaj(...)any Zabzski pies, Alleluuja (PG)
- (25) Glory Glory alleluja Legia wygra nie ma (...)uja!
Glory Glory alleluuuja Legia wygra dzisiaj mecz! (LW)

W pierwszym przykładzie wykorzystuje się jako epiforę sakralny okrzyk *Alleluja!* Zastosowanie leksyki ze sfery sacrum stanowi bardzo silny kontrast z wprowadzonymi do tekstu wulgarnymi określeniami wroga ukochanego klubu.

Podobny zabieg został zastosowany w przykładzie (25). Zawołanie *Glory Glory Alleluja!*, o proveniencji biblijnej, zostało jednak przejęte z niezwykle popularnej amerykańskiej pieśni patriotycznej (Hymnu bojowego Republiki). Uległo zatem już wcześniej desakralizacji. Zastosowanie tego okrzyku wraz ze zmodyfikowaną za pomocą wulgaryzmu frazą

¹²⁾ Maria Peisert uznaje za agresywną wypowiedź, w której istnieje negatywne nacechowanie emocjonalne, a «analiza sytuacji komunikacyjnej skłania do przypisania nadawcy intencji zdeprecjonowania odbiorcy» (Peisert 2004: 40).

¹³⁾ Na temat językowych form zastraszania wroga i podkreślania potęgi własnej drużyny zob. też Bieszke 2013.

(*nie ma cudów > nie ma (...)uja*) pokazuje siłę własnej drużyny i jednocześnie dyskredytuje wartość przeciwnika.

Funkcję wartościującą pełnią wreszcie parafrazy modlitw i pieśni religijnych:

- (26) Ooo Nasz! Ooo Nasz!
 My wierzymy,
 Tylko w B.K.S.
 Hej Lechio!
 Ooo Nasz! Ooo Nasz! (LG) (zob. Kępka 2012: 455)

Piosenka (26) jest hymnem Lechii Gdańsk. Zastosowano w niej zabieg, w którym okalające wykrzyknienie *Ooo Nasz! Ooo Nasz!* stanowi parafrazę fragmentu modlitwy Ojciec nasz, natomiast deklaracja *My wierzymy tylko w B.K.S.* powoduje, że własna drużyna urasta do rangi bóstwa.

Siłę i szczególną rolę drużyny podkreśla również zastosowanie parafrazy fragmentu piosenki religijnej:

- (27) Niebiesko-białe barwy nasz Kolejorz ma!
 Jemu chwała, jemu cześć!!! (LP)

Wykrzyknienie *jemu chwała, jemu cześć!!!*, nawiązujące do pieśni Chwała i cześć Jezusowi, nobilituje własną drużynę, wprowadza ją w wymiar sacrum, w sferę wartości transcendentnych.

Bardzo popularna jest piosenka kibiców będąca parafrazą błagalnej pieśni Słuchaj, Jezu:

- (28) Słuchaj Jezu jak Cię błaga lud Zrób z Lechijki mistrza Polski zrób
 My czekamy już czterdzieści lat a w historii klubu mistrza Polski brak (LG)¹⁴)

Warto zwrócić uwagę na zastosowaną tu supozycję: Jezus — podobnie jak błagający Go lud — jest przyjacielem Lechii. Stąd wiara w to, że Jego wszechmoc pomoże ukochanej drużynie osiągnąć cel. Na uwagę i uznanie zasługuje zarówno pokora (wyrażona czasownikiem *błaga*), jak i wielka ufność kibiców (*my czekamy już czterdzieści lat*). Taka postawa powinna przyczynić się do wysłuchania prośby.

Wśród przyśpiewek Lechii Gdańsk znalazłam także parafrazę kolędy Dzisiaj w Betlejem¹⁵). Jej radosna i skoczna melodia łączy się z nastrojem kibiców:

- (29) Dzisiaj we Wrzeszczu, dzisiaj we Wrzeszczu
 Wesoła nowina.
 Że podejmuje, że podejmuje Lechia Karmazyna.
 Worek z bramkami już się otwiera
 Lechia prowadzi jeden do zera,
 Kibice śpiewają, wszystkich pozdrawiają
 Lechię Mistrzem — ogłaszają.

¹⁴) Wersja tej przyśpiewki pojawiła się także na stronach WŁ, ZL, GZ, Cr. Oczywiście za każdym razem zmieniona jest nazwa drużyny, o której mistrzowski tytuł błagają kibice.

¹⁵) Jej autorem jest Waldemar Mroczek.

Radość kibiców, ich pozytywny stosunek do innych wynikają z sytuacji na boisku (*Lechia prowadzi jeden do zera*) i z zapowiedzi realizacji marzeń: *kibice [...] Lechię Mistrzem ogłaszają*. To spełnienie marzeń przyrównane jest pośrednio do wypełnienia Bożej obietnicy — zesłania Zbawiciela. Można zatem uznać, że zastosowanie parafrazy kolędy do piosenki kibiców pozwala przenieść własną drużynę do sfery sacrum i wyolbrzymić jej wartość.

Niezwykle ciekawym przykładem jest parafraza innej kolędy — *Wśród nocnej ciszy* (por. Kęпка 2012: 459). Co ciekawe, mają ją w swoim repertuarze kibice obu nienawidzących się klubów Wybrzeża — Arki Gdynia i Lechii Gdańsk:

- (30) Wśród nocnej ciszy,
głos się rozchodzi.
Wstańcie Lechiści,
Arka nadchodzi.
Weźcie pałki i zapalki
Podpalimy stadion Arki
Wedle rozkazu
Poszli znaleźli
Arkę na strychu
Wpier(...)l spuścili
Zeszli po cichu
Gdyby Arka nie fikała
To by wpier(...)l nie dostała
Wedle rozkazu (LG)
- (31) Wśród nocnej ciszy, głos się rozchodzi.
Wstańcie Arkowcy, Lechia nadchodzi.
Weźcie pałki, weźcie noże,
Lechia kur(...)a żyć nie może
Wedle rozkazu (AG)¹⁶

Kolęda, ze względu na tematykę (narodzenie Bożej Dzieciny), jest pieśnią nacechowaną subtelnością i delikatnością. Prezentowane tu obie wersje przyspiewki są niezwykle brutalne, podżegają do niszczenia, walki na śmierć i życie, zawierają wulgaryzmy. Taki dysonans podkreśla zaprezentowaną w tekstach ocenę własną i ocenę wrogów. Językowa ocena wroga opiera się na dwóch zabiegach. Pierwszym jest sformułowanie *znaleźli Arkę/Lechię na strychu*, sugerujące, że przeciwnik jest tchórzem chowającym się przed wrogami. Drugi to parafraza przysłowia (zaczepionego z dziecięcego wierszyka Juliana Tuwima *Skakanka* rozpoczynającego się od słów: «Żeby kózka nie skakała, toby nóżki nie złamała»). W przyspiewce pojawiło się zdanie warunkowe: *Gdyby Arka/Lechia nie fikała, toby wpier(...)l nie dostała*. Czasownik *fikać* ma tu znaczenie kolokwialne ‘prowokować, występować przeciwko komuś, sprzeciwiać się; podsłakiwać’, użycie wulgaryzmu określającego brutalne zachowanie kibiców Lechii/Arki jest więc usprawiedliwione takim zachowaniem wroga. Tym samym usprawiedliwione jest niszczenie stadionu (*weźcie pałki i zapalki, podpalimy stadion Arki*) czy też mordowanie przeciwników (*weźcie pałki, noże, Lechia kur(...)a żyć nie może*).

¹⁶ Dalsza część przyspiewki jest taka sama jak wersja Lechii (różnicę stanowi tylko nazwa klubu).

Powtarzające się wykrzyknienie: *wedle rozkazu!*, charakterystyczne dla języka wojskowego, sprawia, że owo niszczenie jest koniecznością, rozkazem danym wspólnocie kibiców.

Język piosenek kibiców polskiej piłki nożnej jest na ogół językiem prostym. Śpiewane przyśpiewki i skandowane okrzyki powinny być łatwo zapamiętywane i wykonywane przez wszystkich miłośników drużyny obecnych na meczu, a nie tylko tych najwierniejszych, należących do klubu kibica i zawsze towarzyszących ukochanemu klubowi.

Cel piosenek to zachęcanie piłkarzy do lepszej gry, zagrzewanie do boju. Jednym ze sposobów motywacji jest pokazanie siły i wielkości własnej drużyny oraz dyskredytacja przeciwnika. Wartościowaniu służą przede wszystkim leksyka i połączenia wyrazowe związane ze sferą sacrum. Ukazywanie własnej drużyny jako bóstwa, określanie jej przymiotnikami *święty*, *boski*, deklarowanie wiary w jej siłę i nieśmiertelność powodują najwyższą ocenę, związaną ze sferą sacrum.

Wykorzystywanie leksyki, a także frazeologii biblijnej i liturgicznej wynosi na piedestał nie tylko drużynę, ale całe widowisko, jakim jest mecz z jej udziałem. Nazywanie stadionu *Ziemią Świętą* albo *świętynią*, opisywanie kibicowania jako swoistego nabożeństwa, w czasie którego wyznaje się wiarę w swojego boga — drużynę, przenosi kibiców do sfery transcendentnej. Z tej perspektywy wartościowanie przeciwnika za pomocą określeń o konotacji ujemnej, również wulgaryzmów, ma pokazać przepaść między ukochanym klubem a przeciwnikiem, którą obrazuje przepaść między sacrum a profanum.

Łączenie elementów języka należących do sfery transcendentnej z wulgaryzmami służącymi dyskredytacji wrogów wiąże się z postępującą desakralizacją naszej kultury. Wcześniej takie połączenie byłoby niemożliwe, ponieważ zostałyby uznane za świętokradztwo i bluźnierstwo, kulturowo i społecznie niedopuszczalne.

Wydaje się, że sięganie przez kibiców do leksyki ze sfery sacrum i łączenie jej z brutalnym i wulgarnym językiem określającym przeciwników wspierają i usprawiedliwiają (w ich mniemaniu) bardzo silną agresję, którą oglądamy na trybunach stadionów w czasie rozgrywek piłkarskich, a także na ulicach, w naszym codziennym życiu.

Rozwiązanie skrótów

AG: Arka Gdynia. — Cr: Cracovia Kraków. — GKS: Górniczy Klub Sportowy Katowice. — GZ: Górnik Zabrze. — LG: Lechia Gdańsk. — LP: Lech Poznań. — LW: Legia Warszawa. — PG: Piast Gliwice. — SO: Stomil Olsztyn. — ŚW: Śląsk Wrocław. — WK: Wisła Kraków. — WŁ: Widzew Łódź. — ZB: Zawisza Bydgoszcz. — ZL: Zagłębie Lubin.

Bibliografia

- Bajerowa I. 1988: Kilka problemów stylistyczno-leksykalnych współczesnego polskiego języka religijnego, [w:] O języku religijnym. Zagadnienia wybrane, red. M. Karpluk, J. Sambor, Redakcja Wydawnictw Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin, s. 21–43.
- Bieszke Ł. 2013: Piekielnie sympatyczni, aniołki jak diabli, czyli o motywach religijnych na flagach kibiców piłkarskich, [w:] Język. Szkoła. Religia, t. 8, red. A. Lica, Bernardinum, Pelplin, s. 60–66.

- Grabner-Haider A. (red.) 1995: Praktyczny słownik biblijny, przeł. T. Mieszkowski, P. Pachciarek, Pax, Warszawa.
- Kępka I. 2012: Językowa kreacja przyjaciela i wroga w przyśpiewkach kibiców Arki Gdynia i Lechii Gdańsk, [w:] Futbol w świecie sztuki, red. J. Ciechowicz, W. Moska, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk, s. 447–461.
- Kępka I. 2013: Barwy klubów piłkarskich jako nośnik wartości — na podstawie przyśpiewek kibiców piłki nożnej polskiej ekstraklasy, [w:] Barwa w języku, literaturze i kulturze, red. E. Komorowska, D. Stanulewicz, Volumina.pl Daniel Krzanowski, Szczecin, s. 177–190.
- Laskowska E. 1992: Wartościowanie w języku potocznym, Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Bydgoszczy, Bydgoszcz.
- NSPP: Nowy słownik poprawnej polszczyzny PWN, red. A. Markowski, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2000.
- Pawłowski T. 1986: Tworzenie pojęć w naukach humanistycznych, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa.
- Peisert M. 2004: Formy i funkcje agresji werbalnej. Próba typologii, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław.
- Puzynina J. 1991: Jak pracować nad językiem wartości, [w:] Język a Kultura, t. 2: Zagadnienia leksykalne i aksjologiczne, red. J. Puzynina, J. Bartmiński, Wiedza o Kulturze, Wrocław, s. 129–137.
- Puzynina J. 1992: Język wartości, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Puzynina J. 2003: Wokół języka wartości, [w:] Język w kręgu wartości. Studia semantyczne, red. J. Bartmiński, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin, s. 19–34.
- Puzynina J. 2005: Wartości, etyka, sacrum w języku, [w:] Polonistyka w przebudowie, t. 2, red. M. Czermińska, S. Gajda, K. Klosiński, A. Legeżyńska, A.Z. Makowiecki, R. Nycz, Universitas, Kraków, s. 338–347.
- Puzynina J., Anusiewicz J. (red.) 1991: Język a Kultura, t. 3: Wartości w języku i tekście, Wiedza o Kulturze, Wrocław.

Adresy internetowe stron, z których pochodzą cytowane piosenki:

- <http://legionisci.com/spiewnik.php>
<http://www.lechia-gdansk.pl/spiewnik.htm>
www.adrian.hg.pl/widzew_spiewnik.htm
wikilech.pl/wiki/index.php?title=Śpiewnik
www.slasknet.com/spiewnik.php
http://trojkolorowi.ubf.pl/viewpage.php?page_id=12
<http://zawiszafans.net/spiewnik>
www.tylkocracovia.pl/index.php/spiewnik
www.zaglebie.org/spiewnik.php
www.gornik.zabrze.net.pl/spiewnik.html
<http://kibice.stomil.olsztyn.pl/spiewnik/>
<http://piastgliwice.eu/spiewnik/>
<http://www.arkowcy.pl/artukul/49/spiewnik-kibicatag.html>
<http://ts.blox.pl/html/1310721,262146,21.html?408090>

Summary

The role of sacrum in the songs of Polish football fans

Keywords: axiology, religious language, football fans' songs.

The aim of this paper is to present the role of sacrum in the songs of Polish football fans. The use of words and phrases associated with sacrum emphasizes the qualities of their own team. The use of derogatory and vulgar words deprecates the opposing team. Using words coming from axiologically opposite domains supports and justifies — according to football hooligans — their aggressive behaviour, observed not only at stadiums but in streets as well.
